

Vi staae Nationen til Regnstab

Taler

Niels Stockfleth Schulz

Dato

1 november 1814

Sted

Stortinget

Omstændigheder

"Tale i Anledning af de kongelige svenske Commissariers Dictat til Protocollen, og Sammes Contra-Propositioner betræffende Norges Land- og Søemagt".

- 1 Kongen af Sverigs Commissarier erklære, at de ikke kunne antage det norske
Storthings gjorte Bestemmelser angaaende Norges Land- og Søemagt. En
Erklæring, som Stortinget maatte vente, da dets tagne Beslutning kun ansees
som præliminær, og da det maa være bemeldte Commissarier ligesaa meget om
5 at gjøre at røgte deres Konges Ærinde vel, som os at see paa vor Nations Tarv og
Bedste. Disse Mænd skulle vi vistnok ikke miskjende, fordi de søge at anvende
alle de Grunde, som Politik og Omstændigheder kunne give enten en virkelig
eller tilsyneladende Vegt, for at bringe det norske Storthings Mænd til en
forandret Beslutning; men det sømmer os at handle med behørig Forsigtighed,
10 Overlæg og Mod. Vi staae Nationen til Regnstab. Den Paastand, vi gjøre, er,
ifølge Grundlovens 110de Paragraph, af den Art, at den engang kan eftergives,
naar man virkelig kom til Erfaring om, at det var til Norges Vel at lade den
svenske Konge have næsten uindstrænket Magt over alt værnepligtigt Mandstab
i Norge: bedre vilde vi da kunne forsvare for Folket, at holde paa en Ret, som
15 man ialfald siden kunde eftergive, end strax eftergive en Ret, som aldrig kunde
faaes igjen.

- Det synes, som om de svenske Commissarier have gaaet ud fra den
Forudsætning, at Kongen alene kunne tænke paa og ville Landets Vel, men
20 Stortinget ikke; thi, kræver Landets Frelse den hele Styrke, og baade Kongen og
Stortinget antages at ville dette Øiemed, da er jo Brugen af den hele norske
Armee ikke formeent ham efter den af os tagne Bestemmelse; og Kongen kan jo
i det samme Øieblik, han udstæder Ordres til den halve norske Armee at
marschere, og den anden halve Deel at forsamles paa Grændsen, eller hvor han
finder det tjenligt, tillige sammenkalde et Storting, som, da Valg ikke skulle
25 foretages til ekstraordinære Storting, kan være samlet maaskee ligesaa tidligt,

som den ene Afdeling af den norske Armee er færdig til Afmarsch; og, befindes da Landets Frelse at fordre det - og hvorfor skulde man ikke troe, at Folket ogsaa kunde indsee dette? - da vil den anden Afdeling ikke letteligen kunne komme for seent, idetmindste som Reservecorps - især da Nordens Krigstheatre neppe en gang ville give Anledning til at bruge hele Norges og Sverigs Armee paa eengang.

Med Hensyn til at Skandinavien erholdt en større Vægt i Europas Politik, en frygteligere Stilling blandt Staterne, naar Kongen bød ogsaa over den anden halve Deel af Norges Armee, end naar Storthinget forbeholdt sig sit Samtykke, da kan jeg ikke være af anden Formening, end at, naar Sverigs Konger kun ville deres Landes Held og Lykke, da vilde de være enhver Erobrer frygtelige nok med Sverigs og Norges Krigsmagt, om end Storthingets Samtykke, i Henseende til en liden Deel deraf, først maatte erholdes. Saa frygtelig troer jeg ikke at Sverige nogensinde har været, selv i Besiddelsen af sine nu tabte Provindser, fordi det da aldrig har kunnet bruge sin egen hele Armee, men stedse tillige maattet bevogte sine vestlige Grændser mod Danmark og Norge. Vil derimod Sverigs Konge, idet han ønsker at forene Norge med Sverige, mere tænke paa forøgede Midler til Erobring, end til Sikkerhed, da tilstaaer jeg, det maa være nødvendigt for ham at kunne byde over Norges Sønner uden deres Fædres Samtykke; men da have vi og - saasandt vi ere Normænd - intet Øieblik at betænke os paa, hvad vi skulle beslutte i Henseende til det Nærværende og Tilkommende.

At det skulde vække Fortrydelighed og Misundelse i Sverige, at Kongen kun havde den halve norske Armee strax til sin Disposition, naar Angreb skede paa Sverige, kan jeg ikke indsee nogen Grund til, da Fordringen ikke er større til Sverige, naar Angreb skeer paa Norge. Og i begge Tilfælde vil jo Storthinget gjøre den tjenligste Bestemmelse, i Henseende til videre fornøden gjensidig Hjælp.

Hvad Conventionen til Moss angaaer, da kan samme ikke ansees for at kunne indskrænke Storthingets Bestemmelser; thi, naar Kongen af Sverige i denne Convention har forbeholdt sig at foreslaae Forandringer i den eidsvoldske Constitution: saa ligger det jo i Ordet selv, at det beroer paa Storthinget at antage eller forkaste Forslagene; thi ellers vare de ikke Forslag, men Befalinger, og den executive Magt, som havde sluttet Conventionen, havde da tillige betaget den lovgivende Magt dens Ret. Men, beroer det paa Storthinget at antage eller forkaste Forslagene, da maa samme jo ogsaa kunne fastsætte de Betingelser, under hvilke det alene vilde antage dem. Kongen af Sverige maatte

altsaa forud vente at see andre Forslag fra Stortinget, ligesom han maatte erkjende, at Foreningens Afgjørelse - just efter Conventionen til Moss - var en Gjenstand for gjensidig Underhandling, og ikke blot en, paa Kongens Villie alene, beroende Sag.

70

Jeg tilstaaer gjerne, at vi, som sidde her paa Stortingets Bænke, ikke alle skjønne eller kunne bedømme retteligen de mange Skingrunde, der kunne hentes fra Politikens Dybheder, i Henseende til Indrømmelsen af den omtalte Magt over Armeen, under en saadan Forening, som den, vi agte at indgaae med Sverig. Vore Landsmænd og Efterkommere ville heller ikke forundre sig derover; og aldrig skulde det vanære Norges Mænd i Aaret 1814, om de og gjorde et lidet Feilgreb i Politikken, som dog siden kunde rettes, idet de ville slutte en Forening som denne. Men, hvad vi kunne skjønne, er, at vi ere her for at forene os til fælleds Forsvar, til fælleds Sikkerhed og Held, og at det er klogt og forsigtigt, at vi kun - som de kongelige svenske Commissarier selv have udtrykt sig - række den første broderlige Haand til Foreningen; hvad vore Landsmænd og Efterkommere kræve strængeligen af os, er, at vi med Kraft skulle paastaae og forsvare, hvad der kan tjene til at sikre vor Nations Rettigheder; og, hvad der vilde vanære os og vor Tidsalder, er, om vi for egne Hensigter overgave vore Efterkommere i Erobrernes Vold.

75

80

85

Skulde man antage, at de svenske Commissarier i denne Punct ikke havde Fuldmagt til at indrømme vore Fordringer, da formener jeg, at Stortinget bør afsende en Deputation til h. k. H. Kronprindsen af Sverig, denne Sag angaaende. Vilde vi strax ansee det for et Ultimatum fra de Svenskes Side, og derfor fatte en Beslutning, modsat den, Stortinget fast eenstemmigen erkjendte for gavnlig, da kunne vi vente, at de fleste af vore Bestemmelser ville paa lignende Maade ved Magtsprog kunne afgjøres. Men, hvad vare da vore Forhandlinger? Dersom vi kunne antage, at det var Kongen af Sverigs Hensigt, at gaae frem paa saadan Maade, da vilde jeg for min Deel mindre frygte Underhandlingernes Afbrydelse, end Foreningens Fuldbrydelse.

90

95

Jeg er altsaa af den Formening, at Stortinget bør ufravigeligen holde sig til hvad det har erkjendt for at være gavnligt og betryggende i Henseende til Norges Krigsmagt, efter Hr. Capitain Motzfeldts indgivne og antagne Forslag¹; og, i Tilfælde at de svenske Commissarier ikke kunne indlade sig derpaa, da strax at afsende en Deputation til hans kongelige Høihed Kronprindsen af Sverig, og foredrage ham de Grunde, der have bestemt Stortingets Beslutning i denne

100

Henseende. Og, da jeg tillige anseer denne Sag for at være af vigtige Følger, saa tager jeg mig ogsaa den Frihed at foreslaae, at Enhvers Votum maa tilføres Protocollen.

- 110 ¹ Repræsentanten, Capitain (nu Statsraad) Motzfeldts Forslag var saalydende:
"Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sømagt. Den maa ikke
forøges eller formindskes uden Stortingets Samtykke. Den maa ikke overlades i
fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Magters Krigsfolk, undtagen
Hjelpetropper imod fiendtligt Overfald, maae inddrages i Riget, uden
115 Stortingets Samtykke. I Fredstid maa aldrig andre end norske Tropper være i
Norge, og ingen norske Tropper i Sverig; men, naar Sverigs Grændser eller
Kyster angribes, skal den halve Deel af Norges organiserede Landmagt kunne
bruges i Sverig, og, naar Norge angribes, da skal Sverig komme Norge til Hjælp
med saamegen Landmagt, som den halve Deel af den norske Landmagt udgjør.
120 En større gjensidig Hjælp skal af Norge ikke gives eller inddrages i Riget, uden
Stortingets Samtykke. I Fredstid maa aldrig andre end norske Tropper være i
Norge, og ingen norske Tropper i Sverig; men, naar Sverigs Grændser eller
Kyster angribes, skal den halve Deel af Norges organiserede Landmagt kunne
bruges i Sverig, og, naar Norge angribes, da skal Sverig komme Norge til Hjælp
125 med saamegen Landmagt, som den halve Deel af den norske Landmagt udgjør.
En større gjensidig Hjælp skal af Norge ikke gives eller modtages, uden
Stortingets Samtykke; ei heller maae norske Tropper, uden Stortingets
Samtykke, bruges udenfor Sverigs Grændser. " Dette Forslag antoges af
Storrthinget; men i Forhandlingerne den 1ste Novbr. blev det rettet saaledes som
130 Grundlovens § 25 nu udviser.

135

Kilde

Storthingsmanden, Præst Niels Stockfleth Schulz, hans Taler og Vota paa Kongeriget Norges Storthinge i Aarene 1814, 1815, 1818, 1824, 1827 og 1828. Trondhjem 1834, s. 14-21.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/vi-staae-nationen-til-regnstab>

140